

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

**КАФЕДРА
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітньо-професійна програма	Право
Кількість кредитів	3,5
Рік підготовки, семестр	2 рік, 4 семестр
Компонент освітньо-професійної програми	Вибірковий компонент
Дні занять	згідно з розкладом
Мова викладання	українська
Консультації	вівторок 13.00-14.00 (210 кабінет, з можливістю дистанційної роботи на платформах ZOOM та Google-class).
Викладач	Викладач Грищенко Олександра Петрівна
Контакти	Е-mail: pravo3000@bigmir.net м.т.0934931981

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Конституційне право зарубіжних країн» спрямована на підготовку фахівців у сфері права. Дисципліна «Конституційне право зарубіжних країн» вивчає становлення та розвиток конституцій в зарубіжних країнах, правовий статус особи, форму правління, статус глави держави, законодавчу та виконавчу владу в зарубіжних країнах, місцеве управління та місцеве самоврядування. Засвоєння даного курсу формує у студентів правосвідомість та професійні навички орієнтації в державно-правовому законодавстві зарубіжних країн.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

1. Конституційне право зарубіжних країн: загальна частина.
2. Особливості конституційно-правової регламентації функціонування вищих органів державної влади та місцевого самоврядування.
3. Конституційне право зарубіжних країн: особлива частина.

Навчальна дисципліна «Конституційне право зарубіжних країн» призначена для студентів ЗВО, які навчаються за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Вона є вибірковою навчальною дисципліною. Передумовами для вивчення цієї дисципліни є знання, навички й уміння, отримані студентами в межах дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» є:

- опанування знань про світовий досвід конституційного розвитку, що забезпечує порівняльний аналіз конституційно-правових інститутів зарубіжних країн;
- формування у студентів теоретичних знань та розуміння основних положень курсу, як основи для набуття ними професійних умінь і навичок;
- сприяти всебічному розумінню та осмисленню конституцій провідних держав світу.

Завданням дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» є забезпечення підготовки висококваліфікованих спеціалістів, що володіють ґрунтовними знаннями в галузі конституційного права зарубіжних країн, вміють використовувати їх у повсякденному житті та професійній діяльності.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово
ЗК6	Навички використання комунікаційних технологій.
ЗК9	Здатність працювати в команді.
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
СК 4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК 6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.
СК8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
СК 11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК 12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.
СК 13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
СК 16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
СК 25	Вміння аналізувати нормативні акти, якими визначається компетенція органів державної влади і управління.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Конституційне право зарубіжних країн: загальна частина					
1	Поняття, предмет, джерела і система конституційного права зарубіжних країн	9	2	2	5
2	Конституційно-правовий статус людини і громадянина у зарубіжних країнах	7	-	2	5
3	Теорія конституції та сучасні конституційні моделі	9	2	2	5

4	Конституційні форми безпосереднього народовладдя в зарубіжних країнах. Виборче право та виборчі системи	7	-	2	5
Всього за модуль 1		32	4	8	20
Модуль 2. Особливості конституційно-правової регламентації функціонування вищих органів державної влади та місцевого самоврядування у зарубіжних країнах					
5	Інститут законодавчої влади. Парламенти та парламентаризм	9	2	2	5
6	Виконавча влада в зарубіжних країнах. Конституційно-правовий статус уряду	7	-	2	5
7	Конституційні основи судової влади в зарубіжних країнах	7	-	2	5
8	Конституційно-правовий статус глави держави зарубіжних країнах	7	-	2	5
9	Місьцеве самоврядування в зарубіжних країнах	7	-	2	5
Всього за модуль 2		37	2	10	25
Модуль 3. Конституційне право зарубіжних країн: особлива частина					
10	Політичні інститути і конституційне право США	9	2	2	5
11	Політичні інститути і конституційне право Великобританії	9	2	2	5
12	Політичні інститути і конституційне право Німеччини, Франції	9	2	2	5
13	Політичні інститути і конституційне право Японії, Китайської Народної Республіки	9	2	2	5
Всього за модуль 3		36	8	8	20
Разом за курс		105	14	26	65

Тематика практичних занять

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Поняття, предмет, джерела і система конституційного права зарубіжних країн (2 год.)

План

1. Поняття конституційного права зарубіжних країн.
2. Предмет конституційного права зарубіжних країн.
3. Групи юридичних джерел конституційного права зарубіжних країн.
4. Закон як джерело конституційного права зарубіжних країн.
5. Поділ законів за характером відносин що регулюються

Тема 2. Конституційно-правовий статус людини і громадянина у зарубіжних країнах (2 год.)

План

1. Поняття конституційного статусу особи та його структура. Поняття прав громадянина.
2. Види особистих прав. Види політичних прав. Види соціально-економічних прав. Види екологічних прав. Види культурних прав.
3. Обов'язки людини і громадянина.

4. Поняття «громадянство» та «громадянство ЄС».
5. Поняття «підданство» та різниця між ним і громадянством.
6. Способи набуття громадянства.
7. Умови припинення громадянства. Випадки втрати громадянства.
8. Поняття осіб без громадянства та їх правовий статус.
9. Поняття «іноземці» та обмеження, які встановлюються до них.
10. Поняття «біженці» та їх правовий статус.

Тема 3. Теорія конституції та сучасні конституційні моделі (2 год.)

План

1. Поняття конституції та її юридична сутність.
2. Вища юридична сила конституції полягає. Функції конституції. Властивості конституції. Види конституцій залежно від форми. Види писаних конституцій.
3. Структура конституції.
4. Способи підготовки проекту конституцій. Способи прийняття конституції.
5. Основні способи внесення змін та доповнень до конституцій. Класифікація конституцій.

Тема 4. Конституційні форми безпосереднього народовладдя в зарубіжних країнах. Виборче право та виборчі системи (2 год.)

План

1. Сутність та форми демократії.
2. Безпосередня демократія: поняття та загальна характеристика. Принципи безпосередньої демократії.
3. Форми прямої та непрямої демократії в зарубіжних країнах. Конституційні засоби прямої демократії.
4. Інститут референдуму.
5. Виборча система. Пропорційна виборча система та її види. Мажоритарна виборча система та її види. Змішана виборча система.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Інститут законодавчої влади. Парламенти та парламентаризм (2 год.)

План

1. Поняття та класифікація парламентів зарубіжних країн.
2. Структура парламентів в зарубіжних країнах.
3. Порядок формування палат. Комітети (комісії), парламентські фракції. Керівні органи палат. Двопалатний парламент. Внутрішня організація палат парламенту. Керівні органи палат. Порядок роботи парламентів: сесії і загальні парламентські процедури.
4. Законодавчий процес.
5. Спеціальні парламентські процедури.
6. Повноваження парламенту в зарубіжних країнах.

Тема 6. Виконавча влада в зарубіжних країнах. Конституційно-правовий статус уряду (2 год.)

План

1. Система органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.
2. Види урядів залежно від їх партійного складу.
3. Партійні уряди – однопартійні та багатопартійні (коаліційні). Безпартійні уряди.
4. Види урядів залежно від відносин з парламентом – уряд більшості та уряд меншості. Структура і організація урядів у зарубіжних країнах. Склад і структура уряду.
5. Порядок діяльності уряду в зарубіжних країнах. Урядова правотворчість. Нормативно-правові акти уряду.
6. Конституційна відповідальність урядів (органів виконавчої влади) у зарубіжних країнах. Відповідальність уряду перед парламентом.
7. Політична відповідальність. Юридична (судова) відповідальність, її форми.
8. Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади

Тема 7. Конституційні основи судової влади в зарубіжних країнах (2 год.)

План

1. Поняття та особливості судової влади в зарубіжних країнах.
2. Система судової влади в зарубіжних країнах. Види судових органів в зарубіжних країнах. Система судів загальної юрисдикції в зарубіжних країнах.
3. Суди загальної юрисдикції.
4. Спеціалізовані суди.
5. Суди першої інстанції.
6. Апеляційні суди.
7. Касаційні суди.

Тема 8. Конституційно-правовий статус глави держави зарубіжних країнах (2 год.)

План

1. Поняття глави держави. Монарх – глава держави.
2. Порядок (система) престолонаслідування. Особливості спадкування престолу.
3. Правове положення монарха. Особливості прав, пільг, привілеїв.
4. Конституційно-правовий статус Президента в зарубіжних країнах.
5. Законодавчі вимоги до кандидатів на пост президента, термін повноважень.
6. Способи обрання президента.
7. Повноваження глави держави. Президент як гарант конституції.
8. Роль президента у формуванні вищих органів держави.
9. Глава держави - верховний головнокомандувач. Президент як гарант прав і свобод громадян.

Тема 9. Місцеве самоврядування в зарубіжних країнах (2 год.)

План

1. Поняття місцевого самоврядування та місцевого управління.
2. Функції та принципи місцевого самоврядування.
3. Система органів місцевого самоврядування.
4. Порядок формування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.
5. Форми діяльності органів місцевого самоврядування.
6. Компетенція органів місцевого самоврядування, їх взаємодія з органами державної влади.

Змістовий модуль 3.

Тема 10. Політичні інститути і конституційне право США (2 год.)

План

1. Процедура обрання Президента США.
2. Повноваження Президента.
3. Система органів виконавчої влади в США (адміністрація Президента США).
4. Парламент (Конгрес) США.
5. Склад федеральної судової системи США.
6. Загальна характеристика законодавчої влади штатів.
7. Виконавча влада штатів.
8. Графства як органи місцевого самоврядування США.

Тема 11. Політичні інститути і конституційне право Великобританії (2 год.)

План

1. Змісти конституції. Характерні риси Британської конституції. Джерела Британської конституції.
2. Склад Британського парламенту. Функції Лорда-канцлера. Групи функцій Палати лордів. Види законопроектів (білів), які розглядаються в Парламенті.
3. Статус монарха у Великій Британії та його місце в системі влади.
4. Вищі судові органи Великої Британії. Судова система Англії і Уельсу.

5. Склад та юрисдикція Палати лордів.
6. Юрисдикція та склад Апеляційного суду. Структура Апеляційного суду.
7. Структура Високого суду. Структура Суду Корони.
8. Судові органи спеціальної юрисдикції. Нижчі суди в Англії та Уельсі.

Тема 12. Політичні інститути і конституційне право Німеччини, Франції (2 год.)

План

1. Головні риси Конституції 1958 р.
 2. Структура парламенту Франції.
 3. Порядок формування та діяльності Національних Зборів.
 4. Склад парламенту. Законодавчі повноваження парламенту.
 5. Особливості ухвалення органічних законів. Контроль за діяльністю виконавчої влади.
 6. Статус Президента республіки. Статус уряду Франції та форма проведення його засідань.
- Система загальних судів Франції.
7. Органи законодавчої влади ФРН. Структура Бундестагу.
 8. Органи виконавчої влади ФРН.
 9. Система Верховного федерального суду.

Тема 13. Політичні інститути і конституційне право Японії, Китайської Народної Республіки (2 год.)

План

1. Конституція Японії 1947 р.
 2. Конституційно-правовий статус особи. Імператор.
 3. Парламент. Кабінет. Верховний Суд. Місцеві органи влади.
 4. Конституція КНР 1982 р.
 5. Конституційно-правовий статус особи.
 6. Всекитайські збори народних представників.
 7. Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників.
 8. Голова КНР. Державна рада.
 9. Центральна військова рада. Конституційні засади національно-територіальної автономії.
- Місцеві органи влади.

Методичне забезпечення

Методичне забезпечення

1. Навчальна програма
2. Робоча програма навчальної дисципліни
3. Перелік рекомендованої літератури з курсу
4. Методичні матеріали до практичних занять
5. Питання для самостійного опрацювання
6. Тематика рефератів
7. Завдання для поточного контролю знань (тести)
8. Перелік питань на підсумковий контроль знань (залік).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу: навч. посіб. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, М. К. Орлатого. Київ: НАДУ, 2015. 628 с.
2. Грін О.О. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник: Альб. Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2015. 183с.
3. Державне (конституційне) право зарубіжних країн : (навч. матеріали та схеми): посібник для підготовки до іспитів / К. О. Закоморна. 2-ге вид., переробл. Харків: Право, 2016. 280 с.
4. Дяків Т.Є. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник для підготовки до іспитів / упоряд. І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. Київ: Центр учб. л-ри, 2016. 206 с.

5. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / Н.В. Мішина, В.О. Міхальов, В.О. Куранін та ін.; за ред. Н.В. Мішиної, В.О. Міхальнової. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 644 с.
6. Матвієнко А. С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. 376 с.
7. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник / В.М. Шаповал ; М-во освіти і науки України. 4-те вид., стер. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 461 с.

Допоміжна література:

1. Алексєєва А. О. Поняття, сутність і форми участі народу у здійсненні правосуддя. *Вісник Академії адвокатури України* : наук. журн. Академія адвокатури України. К.: ВЦ Акад. адвокатури України, 2014. Том 11. № 2 (30). С. 6-10.
2. Бойко І.І. Екстрадиція біженців: особливості процесуальної регламентації. *Альманах міжнародного права*. 2018. №19. С. 39-50.
3. Бондар М.Ю. Особливості проведення конституційного референдуму у Франції 1958 року. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 1(10). С. 29-32.
4. Бондаренко Н.О. Ідейні підґрунтя Конституції США 1787 року як основа стабільності суспільно-політичного ладу американської держави. *Право і безпека*. 2017. №2 (65). С. 18-22.
5. Гандзюк А. М. Фракційна структуризація парламенту - ознака наявності, розвитку та втілення демократичних цінностей у публічному управлінні. *Право та державне управління* : зб. наук. пр. Запоріжжя : КПУ, 2015. №3. С. 104–109.
6. Грובה В.П. Особливості органів місцевого самоврядування в Японії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2015. Вип. 13 (1). С. 33–35.
7. Гуцалюк О.В. Зарубіжний досвід реформування судової влади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. Вип. 33-2. Том 1. С. 157-161.
8. Задорожня Г. В. Глава держави Ватикан: особливості конституційноправового статусу. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. №4. С. 65-71.
9. Закоморна К. Конституційно-правові засади самоврядування (місцевої автономії) в КНР. *Підприємство, господарство і право*. 2017. №2. С. 183-187.
10. Кагадій М. І. Порівняння основ конституційного ладу Білорусії, Молдови, Росії, України. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 37. С. 31-41.
11. Климчук Н.І. Вплив форми павління на статус уряду в зарубіжних країнах. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 246-249.
12. Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні : монографія. Київ : Ваіте, 2018. 908 с.
13. Ключник Р.М., Кривошеїн В.В. Політична криза в період П'ятої республіки у Франції: спроба кризового моделювання. *«Гілея: науковий вісник»*. 2011. Вип. 44 (2). С. 726-733.
14. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004(дата звернення: 04.09.2019).
15. Конституція Індії от 26.11.1949. URL: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/india/india--r.htm
16. Конституція Китайської Народної Республіки от 04.12.1982 (в редакції 2018 г.). URL: https://chinalaw.center/constitutional_law/china_constitution_revised_2018_russian
17. Конституція Японії от 3 мая 1947 г. URL: <http://lib.com.ua/books/6/703n1.html>
18. Конституції нових держав Європи та Азії [Текст]; упоряд. С.Головатий. К. : Укр. правн. фундація. Вид-во Право, 1996. 544 с.
19. Конституція Французької Республіки (з передмовою Володимира Шаповала). К.: Москаленко О.М., 2018. 56 с.
20. Лясковець О.В. Парламент –орган народного представництва в зарубіжних країнах. *Право і суспільство*. 2015. № 4. С. 13-17.
21. Марцеляк О. Принцип таємного голосування: історія становлення та сучасна концепція реалізації. *Юридичний вісник*. 2015. № 3. С. 191-196.

22. Марчук Р.П. Поняття конституції та її види: політико-юридичний аспект. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. Серія: Політичні науки. 2015. № 4. С. 11-16.
23. Матвієнко А. С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна: монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. 376 с.
24. Мінкова О.Г. Експертиза проектів нормативно-правових актів у Франції. *Право і безпека*. 2015. № 1 (56). С. 29-34.
25. Олійник В.С. Верховний Суд США від головуванням Хьюза Ч.Е. (1930-1941). *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Право 2017. № 2 (2). С. 31-43.
26. Прокоп М. Теоретико-методологічні засади аналізу гібридних режимів: операціоналізація та концептуалізація поняття. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2016. № 6. С. 71-77.
27. Рожко В.В. Проблема суддівського розсуду в правових системах Японії та Китаю. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2015. № 1. С. 56-71.
28. Сакір-Молочко Н.В., Самофалов Л.П. Класифікація виборчих систем світу. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Право. 2018. №1(3). С. 54-65.
29. Саміло Г.О. Особливості правової системи сучасного Китаю. *«Colloquium-journal»*. 2018. № 3 (14). С. 52-53.
30. Сердюк Л.М. Конституційне регулювання імпичменту глави держави в Україні й окремих пострадянських країнах. *Науковий вісник ДДУВС*. 2017. № 4. С. 52-65.
31. Тарасенко К.В. Характеристика конституційного закріплення правового статусу координаційних органів з питань національної безпеки при главах зарубіжних країн. *Bulletin of the NAPA under the President of Ukraine (Series "Political Science")*. 2016. № 1(80). С. 87-92.
32. Шевчук М. Відкритість національних парламентів: досвід країн Європейського Союзу. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 1. С. 144-150.

Інтернет-ресурси.

1. Офіційний сайт Палати Представників Республіки Білорусь. URL: <http://www.house.gov.by/>
2. Офіційний веб-сайт Національного зібрання Республіки Білорусь. URL: <http://www.sovrep.gov.by/>
3. Офіційний веб-сайт Президента Республіки Білорусь. URL: <http://president.gov.by/>
4. Офіційний сайт Британського Парламенту. URL: <http://www.parliament.uk/>
5. Офіційний сайт Бундестагу Німеччини. URL: <http://www.bundestag.de/>
6. Офіційний сайт Сенату США. URL: <http://www.senate.gov/>
7. Офіційний веб-сайт Палати Представників США. URL: <http://www.house.gov/>
8. Офіційний веб-сайт Президента США. URL: <http://www.whitehouse.gov/>
9. Офіційний веб-сайт Парламенту Республіки Франція. URL: <http://www.parlement.fr/index.html>
10. Американська бібліотека НаУКМА. URL: <http://www.library.ukma.kiev.ua/amer>
11. Бібліотека Конгресу США. URL: <http://www.loc.gov>
12. Британська бібліотека. URL: <http://www.bl.uk>
13. Німецька національна бібліотека. URL: <http://www.d-nd.de>
14. Національна бібліотека Франції. URL: <http://www.bnf.fr>
15. Європейська цифрова бібліотека (Europeana). URL: <http://dev.europeana.eu>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;

- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;

- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці проектної заявки забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Усне опитування на практичному занятті	13	3	39
Індивідуальні завдання	11	1	11
Реферат, есе	2	10	20
Контрольна робота, тестове завдання	1	30	30
Всього:	100		